

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 2 травня 2025 р. № 432-р

КОНЦЕПЦІЯ
цифрової гігієни дітей дошкільного віку

Опис проблеми, яка потребує розв'язання

Сучасний світ активно використовує цифрові технології, що формує нове середовище для розвитку, виховання та навчання дітей. Водночас зростає ризик негативного впливу електронних пристроїв на фізичний, психічний та соціальний розвиток дітей, особливо дошкільного віку.

Пріоритетом державної політики у сферах освіти та охорони здоров'я є забезпечення цілісного та всебічного розвитку дитини, зокрема через формування компетентностей, які стосуються безпечного та здоров'язбережувального використання цифрових технологій.

Проблемою, яка потребує розв'язання, є низький рівень цифрової гігієни дітей дошкільного віку. Так, цифровою гігієною є динамічна комбінація правил, знань, умінь, навичок, способів мислення та інших особистих якостей з питань інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, спрямованих на безпечне, раціональне та відповідальне їх використання. Своєю чергою, цифрова гігієна дітей дошкільного віку покликана допомогти захистити фізичне, психологічне та інформаційне благополуччя дитини у цифровому середовищі.

Концепція цифрової гігієни дітей дошкільного віку (далі — діти) спрямована на вдосконалення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, в інших юридичних осіб публічного чи приватного права та фізичних осіб — підприємців, які провадять освітню діяльність у сфері дошкільної та/або позашкільної освіти (далі — суб'єкти освітньої діяльності), та надання орієнтирів батькам та іншим законним представникам дитини (далі — батьки) щодо розвитку, виховання та навчання дитини в умовах цифровізації.

Використання електронних пристроїв, технологій, інших цифрових ресурсів (далі — цифрові технології) серед дітей сприяє як новим можливостям для розвитку, виховання та навчання, так і виникненню значних ризиків для їх фізичного, психічного здоров'я та соціального благополуччя.

Основними ризиками для дітей під час користування цифровими технологіями є:

негативний вплив на фізичне здоров'я (зниження фізичної активності, напруження очей, порушення зору, постави тощо);

негативний вплив на психічне здоров'я та психологічний стан (зниження концентрації уваги, гальмування розвитку уяви, ризик емоційного перевантаження, втрата інтересу до інших видів діяльності тощо);

негативний вплив на когнітивний розвиток (гальмування розвитку критичного мислення, творчості, мовлення тощо);

соціальні ризики (зменшення часу на “живе” спілкування з однолітками та дорослими, відсутність навичок спільної взаємодії під час “живого спілкування” тощо);

ризики небажаного цифрового контенту, що містить насильство, агресію, рекламу тощо;

порушення безпеки даних (діти можуть ділитися особистою інформацією).

Основними проблемами у сфері цифрової гігієни дітей є:

відсутність регулярного оновлення стандартів, норм та правил щодо тривалості та змісту використання електронних пристроїв дітьми у зв'язку з розвитком цифрових технологій;

відсутність спеціально розроблених українськомовних програм для розвитку цифрової грамотності дітей, зокрема дітей з особливими освітніми потребами, у безпечний спосіб;

низький рівень знань у батьків про оптимальний безпечний час використання електронних пристроїв для дітей;

недостатня поінформованість педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності щодо ризиків, пов'язаних із використанням цифрових технологій;

небезпека доступу до цифрового контенту, що не відповідає віку дитини;

потреба у підвищенні цифрової компетентності педагогічних працівників і батьків;

відсутність методичних рекомендацій щодо інтеграції цифрових технологій в освітній процес суб'єктів освітньої діяльності.

Мета і строки реалізації Концепції

Метою Концепції є забезпечення цифрової гігієни дітей через запровадження певних обмежень використання цифрових технологій під

час освітнього процесу; формування у дітей старшого дошкільного віку компетентностей з використання цифрових технологій; підвищення обізнаності дорослих, безпосередньо дотичних до використання цифрових технологій дітьми.

Строк реалізації Концепції — 2025—2028 роки.

Завдання та заходи, спрямовані на розв’язання проблем

Основними завданнями, спрямованими на розв’язання визначених у Концепції проблем, є:

створення безпечної цифрової інфраструктури суб’єктів освітньої діяльності;

ефективне запобігання та протидія негативним наслідкам використання цифрових технологій дітьми;

формування цифрової компетентності в учасників освітнього процесу.

Створення безпечної цифрової інфраструктури суб’єктів освітньої діяльності можливо забезпечити шляхом:

удосконалення нормативно-правової бази з питань використання цифрових технологій в освітньому середовищі відповідно до технологічних змін та відповідно до європейських правових ініціатив, результатів вітчизняних та міжнародних досліджень на основі наукового аналізу досвіду. Виконавцями заходу визначено МОН, МОЗ, Національну академію педагогічних наук (за згодою), Мінцифри; строк виконання — 2025—2028 роки;

сприяння розробленню українськомовного освітнього цифрового контенту для дошкільної та/або позашкільної освіти. Виконавцями заходу визначено МОН, Мінцифри, Національну академію педагогічних наук (за згодою), громадські об’єднання та міжнародні організації (за згодою); строк виконання — 2025—2028 роки;

запровадження проведення моніторингу забезпечення цифровими технологіями педагогічних працівників суб’єктів освітньої діяльності. Виконавцями заходу визначено державну наукову установу “Інститут освітньої аналітики” (за згодою), МОН; строк виконання — 2025 рік, 2028 рік.

Ефективне запобігання та протидію негативним наслідкам використання цифрових технологій дітьми можливо забезпечити шляхом:

підвищення обізнаності виробників і розповсюджувачів цифрового контенту щодо ризиків його впливу на розвиток дитини, відповідальності виробників за інформування споживачів (батьків) щодо безпечних способів використання цифрового контенту. Виконавцями заходу визначено МКСК, Мінцифри, МОН, Національну академію педагогічних наук (за згодою),

Національну раду з питань телебачення і радіомовлення (за згодою); строк виконання — 2025—2028 роки.

Формування цифрової компетентності в учасників освітнього процесу можливо забезпечити шляхом:

розроблення рекомендацій для батьків щодо формування навичок безпечного використання цифрових технологій у взаємодії з дитиною. Виконавцями заходу визначено Національну академію педагогічних наук (за згодою), МОН, МОЗ, Мінцифри; строк виконання — 2025 і 2026 роки;

проведення інформаційно-просвітницької кампанії серед батьків та педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності щодо ризиків і переваг цифрового середовища для розвитку дитини та рівня обізнаності щодо цифрової гігієни. Виконавцями заходу визначено МОН, Національну академію педагогічних наук (за згодою), Національну раду з питань телебачення і радіомовлення (за згодою), Координаційний центр психічного здоров'я при Кабінеті Міністрів України, МКСК, органи місцевого самоврядування (за згодою); строк виконання — 2025—2028 роки;

розроблення методології оцінювання ризиків використання учасниками освітнього процесу цифрових технологій та їх негативних наслідків для започаткування моніторингу цифрової гігієни. Виконавцями заходу визначено Національну академію педагогічних наук (за згодою), МОН, МОЗ; строк виконання — 2025—2028 роки;

розроблення типової програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності з цифрової гігієни дітей. Виконавцями заходу визначено державну установу “Український інститут розвитку освіти” (за згодою), Національну академію педагогічних наук (за згодою), МОН; строк виконання — 2025 рік;

перегляду та актуалізації стандартів фахової передвищої та вищої освіти, освітніх програм на здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра та ступеня вищої освіти бакалавра чи магістра в галузі знань “Освіта” (“Дошкільна освіта”, “Освітні науки”) та внесення відповідних програмних результатів навчання з питань цифрової гігієни дітей. Виконавцями заходу визначено заклади вищої освіти (за згодою), заклади фахової передвищої освіти (за згодою), МОН, Національну академію педагогічних наук (за згодою); строк виконання — 2025 і 2026 роки;

розроблення курсів з цифрової гігієни для батьків та педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності та розміщення їх на Єдиному державному веб-порталі цифрової освіти “Дія. Освіта”. Виконавцями заходу визначено МОН, Мінцифри; строк виконання — 2025—2028 роки;

розроблення методичного посібника з цифрової гігієни для батьків та педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності. Виконавцями заходу визначено Національну академію педагогічних наук (за згодою),

заклади вищої освіти (за згодою), заклади післядипломної педагогічної освіти (за згодою), МОН, МОЗ, Мінцифри; строк виконання — 2025—2028 роки;

забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності щодо наявних ризиків для безпеки та здоров'я дітей у цифровому середовищі, формування навичок їх запобігання, виявлення та подолання. Виконавцями заходу визначено заклади післядипломної педагогічної освіти (за згодою), МОН, Мінцифри, Національну академію педагогічних наук (за згодою); строк виконання — 2025—2028 роки;

забезпечення підвищення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності з питань дидактики в умовах цифрового розвитку та організації безпечного використання цифрових технологій дітьми. Виконавцями заходу визначено заклади післядипломної педагогічної освіти (за згодою), МОН, Національну академію педагогічних наук (за згодою); строк виконання — 2025—2028 роки;

запровадження проведення моніторингу цифрової компетентності педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності шляхом проходження тесту з цифрової грамотності Цифрограм. Виконавцем заходу визначено МОН; строк виконання — 2025 рік, 2028 рік;

інтеграції принципів і правил цифрової гігієни в освітній процес суб'єктів освітньої діяльності, формування у дітей компетентностей з використання цифрових технологій (якщо це передбачено освітньою та/або парціальною програмою суб'єкта освітньої діяльності і погоджено батьками). Виконавцями заходу визначено суб'єктів освітньої діяльності (за згодою), МОН, державну установу “Український інститут розвитку освіти” (за згодою), Національну академію педагогічних наук (за згодою); строк виконання — 2025—2028 роки.

Очікувані результати та показники їх досягнення

Реалізація цієї Концепції сприятиме:

задоволенню потреб суб'єктів освітньої діяльності у безпечних цифрових технологіях;

зменшенню негативного впливу цифрових технологій на фізичне та психічне здоров'я, соціальне благополуччя та розвиток дітей;

покращенню обізнаності дорослих (батьків і педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності) щодо стратегій забезпечення цифрової гігієни дітей, здійсненню контролю за використанням нею цифрових технологій;

зменшенню негативних наслідків надмірного використання дітьми цифрових технологій і руйнівного впливу такого використання на їх

когнітивний, емоційно-вольовий, соціально-комунікативний розвиток, фізичне та психічне здоров'я;

наявності матеріалів з цифрової гігієни дітей в лінійних аудіовізуальних та онлайн-медіа;

підвищенню рівня цифрової грамотності батьків і педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності;

підвищенню кваліфікації педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності.

Очікуваними результатами реалізації Концепції та показниками їх досягнення є:

забезпечення суб'єктів освітньої діяльності безпечними цифровими технологіями. Індикатор виконання: частка закладів дошкільної освіти, у яких електронні пристрої використовуються в освітньому процесі відповідно до санітарного регламенту, — 2026 рік — 50 відсотків, 2027 рік — 80 відсотків, 2028 рік — 100 відсотків; кількість цифрових ресурсів, адаптованих для дітей дошкільного віку, — не менше 5 одиниць до 2028 року;

зменшення рівня негативного впливу цифрових технологій на дітей. Індикатор виконання: частка суб'єктів освітньої діяльності, в яких впроваджено комплекс заходів із формування здорових цифрових звичок у дітей (підвищення обізнаності батьків щодо цифрової гігієни, підготовка педагогічних працівників із питань профілактики цифрової залежності, використання освітніх матеріалів і практик, орієнтованих на безпечну взаємодію з цифровими технологіями), із загальної кількості суб'єктів освітньої діяльності, — 2026 рік — не менш як 50 відсотків, 2027 рік — не менш як 70 відсотків, 2028 рік — 100 відсотків;

підвищення обізнаності дорослих (батьків і педагогічних працівників) щодо цифрової гігієни дітей. Індикатор виконання: кількість просвітницьких заходів — не менше двох на рік у кожному суб'єкті освітньої діяльності; кількість тренінгів для батьків — не менше одного на рік у кожному суб'єкті освітньої діяльності;

зменшення негативних наслідків надмірного використання цифрових технологій дітьми. Індикатор виконання: скорочення середнього часу щоденного використання комп'ютерної техніки дітьми, які перебувають в закладах дошкільної та позашкільної освіти, — 2026 рік — 30 відсотків, 2027 рік — 40 відсотків, 2028 рік — 50 відсотків (за результатами моніторингових досліджень);

забезпечення присутності тематики важливості цифрової гігієни в медіапросторі. Індикатор виконання: кількість публікацій/матеріалів у медіа на тему цифрової безпеки дітей — не менше п'яти на рік;

підвищення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності і батьків. Індикатор виконання: розроблені та впроваджені навчальні програми з цифрової гігієни педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності — не менше 25 на 2025/26 навчальний рік (по одній в кожному обласному закладі післядипломної педагогічної освіти); розроблено та впроваджено навчальний тренінг для батьків — не менше одного на рік у кожному суб'єкті освітньої діяльності;

підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері цифрової безпеки та цифрової гігієни. Індикатор виконання: частка педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності, які пройшли підвищення кваліфікації, із загальної кількості педагогічних працівників суб'єктів освітньої діяльності — 2026 рік — 50 відсотків, 2027 рік — 70 відсотків, 2028 рік — 100 відсотків.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних,
людських та інших ресурсів

Фінансове забезпечення заходів, спрямованих на реалізацію Концепції, здійснюватиметься за рахунок і в межах видатків державного та місцевих бюджетів на відповідний рік, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством.

Реалізація Концепції не потребує залучення додаткових матеріально-технічних, людських та інших ресурсів.

Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів
реалізації Концепції та звітування

Забезпечення координації дій з реалізації Концепції, здійснення контролю за її реалізацією, проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Концепції здійснює МОН.

Моніторинг реалізації Концепції проводиться МОН шляхом щорічного збору та опрацювання інформації про стан її реалізації, поданої центральними органами виконавчої влади, установами та організаціями, залученими до виконання завдань і реалізації цієї Концепції.

За результатами проведення моніторингу передбачається підготовка та подання щороку Кабінетові Міністрів України звіту про стан реалізації Концепції, а також його розміщення на офіційному веб-сайті МОН.

До підготовки щорічного звіту про стан реалізації Концепції можуть бути залучені експерти, наукові установи, суб'єкти освітньої діяльності.

Оцінювання результатів реалізації Концепції здійснюється щороку МОН за визначеними в Концепції показниками із використанням соціологічних досліджень з урахуванням результатів моніторингу виконання завдань та заходів Концепції, про що зазначається у згаданому щорічному звіті.
